

УДК 070.13:[654.19:32.019.5](47+57)

РАДІОЗАГЛУШУВАННЯ – НЕВІД’ЄМНИЙ СКЛАДНИК РАДЯНСЬКОЇ ЦЕНзуРИ, ЙОГО РОЛЬ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТОРУ

Юрій Колісник

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
вул. Шевченка, 81, 18000, Черкаси, Україна*

У запропонованій науковій статті всебічно досліджено явище радіоцензури в СРСР, визначена його роль у формуванні інформаційного простору. На багатьох прикладах, які ґрунтуються на широкому історичному фактажі, з’ясовано особливості заглушування закордонних радіостанцій, показано його негативні наслідки.

Ключові слова: транскордонні радіопередачі, марксистсько-ленінська ідеологія, моделювання інформаційного простору, тотальний контроль, цензурні утиски, радіоцензура, радіозаглушування, свобода слова, медіа-свавілля, формування громадської думки.

Явище тотального контролю інформації в СРСР, його вплив на свободу слова ще не було предметом детального наукового дослідження, яке б дало можливість всебічно осмислити специфіку радянського інформаційного простору.

Післясталінській епосі в журналістиці характерне системне забезпечення суспільства від соціально-«шкідливої» інформації. Радіоцензура, зовнішньоінформаційне обмеження, відфільтровування «небажаної» внутрішньодержавної інформації були чинником несвободи преси, а відтак – несвободи суспільства.

В умовах незалежності України з’явилися окремі роботи в цій царині радянської цензури. Скажімо, Б. Потятиника, В. Барана, І. Малишевського, І. Мельника, В. Коваля, С. Кара-Мурзи, А. Блюма та ін., однак предметних досліджень явища контролю радіопростору майже не проводилося.

Аналізуючи радянську інформаційну політику, не можна не звернути увагу, на її партійну підконтрольність і залежність від цензури. Для радянських ЗМІ було типовим дотримання і пропаганда офіційної ідеології. Преса намагалася уникати самостійного трактування інформації. Газети, журнали, теле-, радіопередачі тощо всебічно вивчалися й рецензувалися на різних рівнях нагляду та контролю. «Слизькі» місця віднаходили всюди – в плануванні й тематиці матеріалів, в особах авторів творів й особливостях показу життя радянської людини, в критичних виступах і заувагах і т.д. і т.п. Особливо ретельно відстежували політично небезпечну інформацію. Не відповідна компартійній ідеології – відразу ставала об’єктом зацікавлення Головного управління СРСР із охорони державних таємниць. Цензура була ідеологічним решетом, через яке відсіювали усе «шкідливе».

Пресові видання СРСР перебували в полоні тотального контролю. Боротьба за формування єдиного «радянського народу», утвердження соціалістичного способу життя, насильницька русифікація, викорінення національних ідеалів та ін. співмірні з репресивними діями царської Росії, яка переймалася тими ж завданнями, лише в іншій формі. Метою заборон тих часів була «повна асиміляція україн-

ського народу, знищення елементів, які становлять національне буття, головним чином, мови, літератури, культури...» [9, 232].

Подібні заборони практикували і в радянську епоху, але під іншими вивісками. Як засіб моделювання інформаційного простору методом вилучення певної інформації цензура є важливою складовою державної політики. Основним завданням її було – забезпечити від критики комуністичну практику й ідеологію – звідси і нетерпимість до альтернативних суджень та інформаційного розмаїття.

Радянська цензура, у широкому сенсі слова, не обмежувалася відстежування друкованих текстів. Змістовно-інформаційний потік ЗМІ проходив різні етапи тотального контролю. ЗМІ планово впроваджували інформаційну модель минулого–сучасного–майбутнього суспільного життя у різних царинах. Журналістика СРСР не допускала альтернативної інформації й моделювала інформаційний простір держави на засадах марксистсько-ленінського вчення. Радянські журналісти просто не наважувалися подавати незалежну інформацію, знаючи, що їх чекає. Готові текстові, аудіо- та відеоматеріали уважно перевіряли на інформаційну відповідність. Командно-адміністративна практика не лише визначала особливості радянської цензури, а й обумовлювала тенденційність у висвітленні суспільно-політичного життя. Завдяки всеохоплюючому контролю за інформацією ЗМІ оприлюднювали лише офіційні відповідники, які віддзеркалювали ідеологічні вимоги парткерівництва. Журнали, газети, радіо й телеканали був зобов'язані і виконували своє основне призначення – формували радянську людину – матеріаліста, комуніста, атеїста, будівника комунізму і т.д. і т.п. Преса СРСР повинна була постійно критикувати капіталістичний лад, вихвалити Компартію, а також доводити, що комунізм – найдосконаліше, найдемократичніше суспільство, з перспективою утвердитися в планетарних масштабах. Подібні міфологеми масово тиражували радянські ЗМІ. Тотальний контроль здійснювався не лише на внутрішньому, але й на зовнішньому рівні – через радіоцензуру.

Ми добре розуміємо, що таке індустріальний вплив. Наприклад, коли поруч проїжджає вантажівка, це спричиняє тріск у радіоєфірі. Радіо- і телетрансляція можуть перебувати під впливом електричних приладів. Небажані сигнали породжують високовольтні лінії, трамваї, тролейбуси, електрички, мобільні телефони і навіть літаки. Ці імпульси поширюються на значні відстані. Як правило, такі перешкоди тривають лише кілька хвилин. Джерела радіоперешкод у цивілізованих країнах швидко виявляють та усувають їх. Однак важко уявити, що шуми можуть заважати мільйонам радіослухачів, які щодня слухають радіопередачі впродовж цілих десятиліть.

Упродовж сорока років (із лютого 1948 р. по листопад 1988 р.) зовнішнє радіомовлення інших країн у СРСР жорстко заглушували за допомогою згенерованого електронного шуму. Він перебивав звуки радіопередач із Мюнхену, Лондону, Кельну, Вашингтону, Єрусалиму, Пекіну і Тегерану. Для цього вибудовували цілу мережу спеціальних технічних пунктів (дотепер окремі країни, зокрема Китай, Куба, Іран практикують заглушування «ворожих радіостанцій»).

Постанови про ефірні заборони ухвалювало Політбюро ЦК КПРС. На розвиток систем радіозаглушування витрачалися значні кошти, про що свідчить стрімке зростання потужностей: «Якщо в 1946 році глушіння в СРСР здійснювалося всього через кілька десятків короткохвильових (КХ) передавачів, то в 1951 р. їх нараховувалося близько тисячі. У 1956 році кількість передавачів сягнула 3000, включаючи радіостанції глушіння соціалістичних країн» [7].

У роки «холодної війни» проблеми радіоцензури набули особливої актуальності, адже демократичні країни не припиняли трансляцій на СРСР. Те, що в За-

гальній декларації прав людини зветься «вільним потоком інформації та ідей крізь державні кордони», радянська влада трактувала як «підривну пропаганду, грубе втручання у внутрішні справи країни й наклепницькі антирадянські вигадки». «Найбільшими цілями заглушування були радіостанції «Вільна Європа» («Radio Free Europe» – RFE) і «Свобода» («Radio Liberty» – RL). (...) Радянська мережа радіотехнічної цензури була найпотужнішою у світі...» [7].

Є підстави вважати, що радіозаглушування – це винахід німців. Вони вперше його застосовували наприкінці 20-х для заглушування московського радіо. У 30-х роках СРСР почав блокувати румунське мовлення. Австрія в такий спосіб намагалася захиститися від нацистської пропаганди.

Широке впровадження радіозаглушування розпочалося в Радянському Союзі в 1948 році. Головним чином – для мінімізації впливу програм «Бі-Бі-Сі» та «Голосу Америки» на свідомість громадян. У східноєвропейських країнах радіозаглушування активізувалося 1951 року із започаткуванням мовлення «Вільної Європи» та виходом в ефір, у березні 1953-го, перших передач «Радіо Визволення» (пізніша назва «Радіо Свобода»). Ветеран «Радіо Свобода» Стенлі Лієнвол зазначив: «Системою радянського заглушування керувало таємне управління в Міністерстві зв'язку. У народі його прозвали «департамент Крест'янінової», що, власне, пов'язано з ім'ям Наталії Крест'янінової, яка не лише започаткувала, але й очолювала це управління понад 25 років. Тут працювали близько 5 тисяч осіб, які обслуговували 2000 заглушувальних апаратів» [5, 3].

Автор популярної книги «Радіоцензура» Рімантас Плейкіс охарактеризував звуки, якими послуговувалися для «убезпечення» ефіру від «ворожих радіоголосів». Із 1951 до 1989 року використовували чотири різновиди заглушувальних сигналів, розроблених у спеціальних інститутах в Москві. Найагресивніші електронні шуми використовували проти «Радіо Свободи», «Радіо Тегерану» та «Голосу Ізраїлю». Чимало цих звуків формували генератори електронних шумів [11, 7].

У 1964 році Радянський Союз заглушував мовлення за допомогою програми «Маяк». Її трансляції дуже заважали прийому радіопередач, зокрема «Голосу Америки», «Бі-Бі-Сі» та «Німецької хвилі».

Із 1976 року типові звуки заглушування почали замінювати на сигнал, схожий до реального мовлення. Скомпонований із уривків повідомлень московського радіо, він звучав як шум натовпу й подразнював психіку. При такому сигналі було набагато важче відлаштуватися від заглушування. Вдавалися й до інших різновидів перешкод. Прокручуючи набір однакових звуків, на Кубі заглушували «Радіо Марті». У СРСР, для створення звукових перепон, використовували спеціальні фонограми, трансльовані з грамплатівок.

«У 1984–1986 роках відбулося чотири засідання Міжнародної телекомунікаційної спілки, які стосувалися моніторингу радіоцензури. За їхніми підсумками, 95 відсотків російськомовної трансляції «Голосу Америки», «Бі-Бі-Сі», «Німецької хвилі» та «Голосу Ізраїлю» були блоковані радіозаглушувальними засобами. Мовлення програм «Радіо Свободи» – повністю. Слухачі з Європи, Північної Африки та Середнього Сходу навіть просили доповідати про будь-які втручання в трансляцію. Відповідно до звітів, радіостанції Югославії в 90 відсотках не мали чутності, а радіо Ватикан – у 65. Характерно, що тотально заглушували саме «Свободу». Більшість установок зі створення радіоперешкод згодом виявлено в СРСР, Болгарії й Чехословаччині» [3, 248].

У період 1954–1960 років у СРСР активно використовували особливий метод заглушування. У великих містах серед ночі, під час ефірних перерв, передавачі середніх хвиль вмикали на проміжні частоти радіоприйому. У результаті відбу-

валося тотальне блокування всіх ефірів на всіх частотах поблизу заглушувачів, у тому числі радянських програм. Приймачі, які виготовляли для внутрішнього продажу, свідомо не обладнували 13-и, 16-и й 19-метровими діапазонами коротких хвиль, адже заглушування на них не було ефективним. Чимало слухачів вбачили в цьому вихід із ситуації – переробляли конструкцію приймачів для такого прийому [2; 6, 48].

«У своїй книзі «Воїни дезінформування» американський дослідник Елвін Снайдер зазначив, що «російськомовні ефіри «Голосу Америки», «Бі-Бі-Сі» та «Німецької хвилі» блокували вибірково, згідно з інструкціями, надісланими до регіональних заглушувальних пунктів з Москви. Коли на центральному пункті стеження чули антирадянські закиди, зокрема інформацію про радянських дисидентів або відомості про політичні судові процеси, відразу давали вказівку для перемикавання передавачів. Оскільки вибіркоче заглушування було складним і малофективним, у 1963 році його припинили. Після цього всі закордонні радіостанції на всіх хвилях намагалися цілком заглушити» [12, 249].

Унікальною є історія радіомовлення Польщі, де функціонували кілька сот малопотужних заглушувачів. Їх доповнювала ціла мережа радянських широкомасштабних станцій заглушування, адже країни соцтабору тісно співпрацювали в радіоцензурі. Типова схема блокування ефіру включала обширне покриття країни впливу за допомогою широкомасштабних глушників на території СРСР та інших соціалістичних країн, плюс підтримка з великих міст через локальне заглушування. Характерно, що заглушувальні станції споживали в тричі більше енергії, ніж витрачалося на трансляцію західних передач.

Колишній керівник Управління контролю польського телерадіомовлення Мечислав Петрускі, згадує, що якісно новий різновид заглушування з'явився в 1971 році. До цього звукові перешкоди чинили, використовуючи звичайні генератори шуму, а з 71-го як звукове тло в програмах «Радіо Свободи» почала грати музика. Вона ставала все гучнішою і, врешті, чутність програм зовсім зникла. Чому вдалися до таких методів? Справа в тому, що корисний сигнал іноді можна почути крізь сильний шум, тому для надійного заглушування вирішили накладати музику. На польському радіо у Варшаві її записували на магнітні стрічки. Вона не мала бути схожою на російську. Дотепер у моїй голові звучать такі мелодії, як «Політ джмеля», «Маленька квітка» [10, 6] та багато інших. Звукозаписи кабельною мережею подавали з Варшави в СРСР. Їх використовували для заглушування з території Радянського Союзу західних радіостанцій, що транслювали на Польщу. На початку такі заглушувальні алгоритми Польща для СРСР надавала безкоштовно чи бартером... Однак Москва почала домагатися плати за послуги, пов'язані з блокуванням «ворожих голосів». Зі свого боку поляки вимагали ідентифікувати радянські центри заглушування, щоб перевірити їхню дієвість. Для цього в музику, а згодом також у сигнал, що імітував мовлення, щохвилини додавали двохсимвольні позивні в азбуці Морзе. Польські спецслужби використовували їх для ідентифікації заглушувальних станцій» [12, 172].

Польща, Болгарія й Чехословаччина допомагали СРСР заглушувати антирадянські радіостанції. Ефективність перехресного заглушування відстежували в приймальному центрі біля Станіславова, за 40 кілометрів на схід від Варшави. Польськомовні програми блокували 8 потужних короткохвильових радіоцентрів біля Москви, Ленінграда, Куйбишева, Києва, Свердловська та інших міст. Своєю чергою, Польща намагалася заглушити трансляції, спрямовані проти СРСР. Існувало кілька таких заглушувальних станцій у Польщі [8].

«Із червня 1963 по серпень 1968 року та з вересня 1973 до серпня 1980-го, коли політична напруга в Європі спадала, СРСР не заглушував державні радіостанції Лондона й Вашингтона. Згодом блокування ефіру відновилося, а також вкрай активізувалося після чехословацької та польської криз. Із політичною метою Москва інколи припиняла заглушування. Скажімо, в проміжку між візитами Микити Хрущова в Британію та угорською кризою 1956 року СРСР не заглушував «Бі-Бі-Сі», «Голос Америки» й «Німецьку хвилю». Упродовж візиту Хрущова в США в 1959 році заглушування радіостанцій також не було, але в 1960-му, після інциденту зі знищенням американського розвідувального літака «U-2» під Свердловськом, радіоцензуру поновили» [1].

У 1963 році «Радіо Свобода» й «Голос Америки» почали транслювати програми з Мюнхену в діапазоні довгих хвиль, який став популярним. Москва заявила, що це заважає її каналам. АМ-трансляцію закордонних російськомовних програм СРСР намагався блокувати за допомогою білоруської радіомережі «Маяк» на тих самих частотах. У 1973 році Радянський Союз тимчасово припинив заглушувати «Голос Америки». Це зекономило багато ресурсів.

Із 1950 року, коли радянський посол Андрій Вишинський офіційно визнав заглушування програм «Бі-Бі-Сі», тема радіоцензури стала предметом дебатів в ООН та на інших міжнародних форумах. Політик зазначив, що ці передачі тиражують брехню, тому їх слід блокувати. Мотивував це протестами радянських громадян, що може негативно позначитися на взаєминах СРСР та Британії. У серпні 1972 року радянський міністр закордонних справ Андрій Громико висунув проект резолюції для ООН, який враховував особливості для усіх типів трансляції, але безпосередньо стосувався лише телебачення. Він пропонував вважати трансляцію прямих супутникових передач незаконною, навіть без узгодження з приймаючою стороною, тоді як США запропонували ООН концепцію вільного використання космосу» [4].

У 80-х роках інформаційна війна досягла особливого розмаху. «Радіо Свобода», лише для російськомовного простору, використовувала тоді близько двадцяти частот. Були навіть плани збільшити кількість таких частот до сорока. Трансляцію забезпечували передавачі в Західній Німеччині, Португалії та Іспанії. «Голос Америки» на території СРСР транслювали з Німеччини, Греції, Британії та Марокко. Крім наявних станцій заглушування, СРСР додатково планував збудувати широкомасштабні центри заглушування в Сирії та В'єтнамі [6, 46].

Понад 30 років між країнами Заходу й СРСР тривали запеклі дебати щодо радіозаглушування. Аргументами Заходу було те, що кожен має право шукати, отримувати й поширювати інформацію через будь-які медіа, незважаючи на кордони. Заглушування мовлення осуджували як заперечення громадянських прав, відкидання можливостей бути поінформованим. Натомість Москва стверджувала, що незалежність у галузі радіомовлення означає право й можливість боротися з ефірною агресією. СРСР цілком заглушував програми семи закордонних станцій: «Вільної Європи», «Радіо Свободи», «Голосу Америки», «Бі-Бі-Сі», «Голосу Ізраїлю», «Радіо Тирани» (з Албанії), «Радіо Пекіну» та «Радіо Кореї». Чехословаччина, Болгарія, Польща і Східна Німеччина також блокували західні радіопрограми. У 50-х та 60-х заглушування активізувалося також у Румунії, в Угорщині та Югославії. Ефективність його була різною – від мінімальних перешкод до повного блокування програм.

Як зазначає литовський історик, радіоконсультант Сигітас Жилонас, у 81 великому місті СРСР були розташовані малопотужні заглушувачі «близького захисту», обладнані, як правило, 15-ма передавачами на станцію, потужністю 5 кіловат.

Ефективність заглушування сягала 30 кілометрів. Для покриття великих територій, що пролягали між населеними пунктами, і не могли бути покриті місцевими глушниками, споруджено 13 надпотужних станцій «далекого захисту» з десятьма або більше передавачами на станцію. Ефективність дії таких центрів сягала від 2 до 3 тисяч кілометрів, а потужність від 100 до 200 кіловат, в окремих випадках – тисячу кіловат [7].

Найкращим методом, аби щось заглушити, вважалась передача шумів заглушування, на тій хвилі, що і корисний сигнал, який слід подати. Не випадково об'єкти «далекого захисту» будували вздовж периметру заглушування – поблизу таких міст як Краснодар, Єреван, Миколаїв, Львів, Алма-Ата, Кишинів, Калінінград, Новосибірськ, Ташкент, Хабаровськ, Куйбишев, Свердловськ і Москва. Станції «далекого захисту» обладнували антенами спрямованої дії, а місцеві пункти блокування частот – антенами кругового випромінювання. Чимало таких об'єктів діяли в різних кутках великої країни.

Скільки коштувало утримувати імперію заглушування? За найпростішими підрахунками сума становила від 300 до 500 мільйонів доларів США щорічно. Вартість заглушування певної території в кілька разів перевищувала витрати на трансляцію радіопроеграми на цю територію. На відміну від Росії, Чехія оприлюднила засекречені документи щодо заглушування. Як мінімум 20 мільйонів крон витрачали на радіозахист щорічно. Чехія, Болгарія й СРСР були найактивнішими країнами-глушниками з-поміж держав Варшавського договору [7].

Широка мережа заглушування АМ-хвиль, у складі якої налічувалося близько 300 передавачів, функціонувала також у Східній Німеччині. Її спрямовували проти радіо «Піак», що транслювало із Західного Берліну. Активно заглушувала його з 1952 по 1978 рік. Відбувалася на Заході також тривала радіовійна під час Кіпрської кризи наприкінці 50-х років, коли Афіни блокували лондонські трансляції, а Лондон – афінські. Інший приклад радіозаглушування ще раніше мав місце під час кризи в Родезії в 1965-66 роках. Франція заглушувала франкомовні програми нацистської Німеччини. Мадрид блокував програми радянського змісту іспанською мовою в 40-х. Чилійський диктатор Августо Піночет не дозволяв пропускати в ефір передач московського радіо. Заглушували також радіостанції в Єгипті, Ізраїлі, Туреччині, Італії та Японії [7].

Радянська мережа заглушування справедливо вважається найбільшою в світі. У 50-х та 60-х СРСР глушив навіть такі станції, як «Радіо Ватикан», «Міжнародне радіо Іспанії», «Канадську радіомовну корпорацію», «ORTF» із Парижу, «Радіо Югославії» та «Радіо Риму. Радіозаглушування було добре чути по всій планеті. Звичайно, це шкодило іміджу СРСР. Не було таємницею, що до какофонії в ефірі безпосередньо причетний Радянський Союз. У часи перебудови багато ветеранів заглушування вимушено звільнилися з праці, коли 29 листопада 1988 року їм несподівано надійшла вказівка з Москви, відключити апаратуру. Опівночі за московським часом СРСР остаточно припинив заглушувати закордонні радіостанції. 40-річна епоха радіоцензури скінчилася.

Зменшення репресивних утисків, послаблення цензури, допущення свободи інформування наприкінці 80-х років (як і в хрущовську «відлигу») сприяло активізації неофіційних й офіційних ЗМІ, зростанню їхньої дієвості, об'єктивнішому відображенню суспільного життя. Цей період позитивно позначився на творчому мисленні журналістів, пошуку нових методів і форм зображення дійсності. Чутливо вловлюючи особливості нової політичної ситуації, преса сміливіше й відвертіше показує недоліки радянського ладу, осуджує сталінську тиранію, пише про наболілі проблеми, висвітлює замовчувані сторінки історії, сприяє національній

єдності в боротьбі з тоталітаризмом. Об'єктивне оцінювання злочинів сталінізму – невід'ємна риса журналістики тієї пори. Не лише закордонні, а й українські радіостанції, вітчизняні газети, радіо, телебачення стають ініціаторами, популяризаторами і активними провідниками перебудовного процесу. Розлогішою стає тематика, збільшується змістовність ЗМІ, залучаються нові інформаційні джерела. Усе це слугує розширенню суспільного кругозору, виходу світобачення громадян за ідеологічно регламентовані межі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арканжеліс М. Радиоэлектронная война [Электронный ресурс] / Марио Арканжеліс // Интернет-портал «Cool Lib». – Режим доступа : <http://coollib.net/b/222391/read> (27.01.2015)
2. Иностранное радиовещание на территорию СССР [Электронный ресурс] // Свободная энциклопедия «Википедия». – Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Иностранное_радиовещание_на_территорию_СССР (28.01.2015).
3. История мировой журналистики : учеб. пособ. / А. Г. Беспалова [и др]. – М. ; Ростов-на-Дону : МарТ, 2004. – 432 с.
4. Кучин В.С. Всемирная волновая история [Электронный ресурс] / Владимир Кучин // Электронный сайт журнала «Самиздат». – Режим доступа : http://zhurnal.lib.ru/k/kuchin_w_s/wwh_v3p2c.shtml (28.01.2015).
5. Мащенко І. «Чорні діри» тоталітарного ефіру / Іван Мащенко // Дзеркало тижня. – 2000. – 4 серп.
6. Пасховер А. Мы их глушили-глушили / Александр Пасховер // Корреспондент. – 2010. – № 13. – С. 46–48.
7. Плейкис Р. Радиоцензура [Электронный ресурс «Agentura.ru»] / Римантас Плейкис. – Режим доступа : <http://www.agentura.ru/equipment/radiocenzura> (28.01.2015).
8. Плейкис Р. Как глушили западные радиостанции в СССР. Часть 2 / Римантас Плейкис. – Режим доступа : http://cripo.com.ua/?sect_id=9&aid=29857 (28.01.2015).
9. Тимошик М. Історія видавничої справи : підручник / Микола Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2003. – 496 с.
10. Харин Е. Звуки времени / Евгений Харин // Скайград. – 2004. – Ч. 1. – С. 6.
11. Pleikys R. Radio Jamming / Rimantas Pleikys. – Vilnius : Baltic copy, 2010. – 71 p.
12. Snyder Alvin. Warriors of Disinformation: American Propaganda, Soviet Lies, and the Winning of the Cold War. – New York : Arcade Publishing, 1995. – 321 p.

RADIO JAMMING – AN IMPORTANT COMPONENT OF SOVIET CENSORSHIP, ITS ROLE IN TRANSFORMING OF THE INFORMATION SPACE

Yurij Kolisnyk

*Cherkasy Bogdan Khmel'nys'kyj National University,
Shevchenko Street, 81, 18034, Cherkasy, Ukraine*

In this scientific article discover the influence of the soviet radio jamming on the formation of the informational medium. The total control peculiarities of mass-media as well as the negative consequences of such control were found out after the usage of miscellaneous items containing concrete historical facts.

Key words: cross-border radios, marx-lenin ideology, modelling of informational medium, total control, violence of censorship, freedom of mass media, self-will of mass-media, radio jamming, shaping of public consciousness, radiocensorship.

РАДИОГЛУШЕНИЕ – НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ СОВЕТСКОЙ ЦЕНЗУРЫ, ЕЕ РОЛЬ В ТРАНСФОРМАЦИИ ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА

Юрий Колисник

*Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого
Улица Шевченка, 81, 18000 Черкаси, Украина*

В предлагаемой научной статье всесторонне исследовано явление радиоцензуры в СССР, определено его значение в формировании информационного пространства. На многих примерах, базированных на широком историческом фактаже, восстановлены особенности глушения иностранных радиостанций, показано его негативные последствия.

Ключевые слова: трансграничные радиопередачи, марксистско-ленинская идеология, моделирование информационного пространства, тотальный контроль, цензурные ущемления, радиоцензура, радиоглушение, свобода слова, медиа-произвол, формирование общественного мнения.